

SERRA DE DARÓ

El municipi de Serra de Daró es troba a la plana al·luvial empordanesa, en el marge dret del riu Ter, que constitueix el seu límit septentrional; el riu Daró, que dona nom al municipi, travessa el sector meridional del terme municipal. A més del poble de Serra de Daró, el terme municipal inclou el poble de Sant Iscle d'Empordà, el veïnat de Cunyà i el lloc de Matella, que té una població molt disseminada.

La carretera local GI-643 travessa el territori municipal i enllaça amb la C-66, que va de Girona a la Bisbal d'Empordà, a l'altura de la població veïna de la Pera. Una xarxa de camins veïnals enllaça les altres poblacions del municipi. La notícia escrita més antiga sobre el lloc la trobem en una butlla del papa Benet VIII de l'any 1017, en la qual són confirmades a l'abadia benedictina de Sant Esteve de Banyoles unes propietats situades a *Serra et infra ejus plazo*.

Text: MJV

Església de Sant Iscle d'Empordà

LA PARRÒQUIA DE SANT ISCLE D'EMPORDÀ se situa en la cuspide de la petita elevació al voltant de la qual s'assenta la població homònima, a l'extrem oposat al lloc on s'aixeca la torre de l'antic castell. Esmentada a finals del segle XI amb el nom de Sant Iscle de Valoc, el 1123 el bisbe de Girona Berenguer Dalmau de Peratallada va consagrar *l'eccliesiam in*

honore Sancti Acicli construïda *in comitatu Inpuritanensi in loco qui vocatur Sanctus Aciclus*. El 1228, Ferrer de Sant Iscle va reconèixer la possessió de la meitat del delme del temple, cedida pel bisbe Guillem de Girona. Ja en el segle XIII, Berenguera de Sant Iscle, esposa de Ramon de Serra, afirma en el seu testament que desitja ser enterrada a l'església de *Sancto Aciclo*

Vista general

Interior

Imporitano i institueix un benefici a presentació del seu sagristà. En una visita pastoral de l'any 1420 es destaquen, entre els ornaments i objectes litúrgics, una custòdia, una caixa de coure amb esmalts i dos llànties.

El temple parroquial, sota l'advocació de sant Iscle i de santa Julita, és un edifici constituït per dues naus, una d'elles erigida durant el segle XII i l'altra afegida pel nord en el segle XVII. L'exterior de la nau romànica presenta un aparell de carreuat regular. Al mur sud s'obre una portada marmòria barroca (obra promoguda pel rector Sebastià Sagrera el 1632), així com dues finestres atrompetades de mig punt. L'absis semicircular desplega una decoració exterior d'arcuacions llombardes i presenta una finestra axial de les mateixes característiques que les que s'obren al mur sud. Sobre la coberta de l'edifici romànic es va aixecar un sobrecòs ajustat al perfil semicircular de l'absis, jalonat d'espitlleres. Aquesta important obra de fortificació pràcticament va doblar l'altura original de l'edifici. A l'extrem oriental del mur meridional es va aixecar en època contemporània una espadanya de doble obertura.

L'interior de l'església de Sant Iscle, que es troba parcialment cobert per una capa d'arrebossat, es cobreix amb una volta de canó apuntat a la nau romànica (reforçada per un arc faixó que recolza en pilastres), amb una volta de quart d'esfera a l'absis d'aquesta nau, i amb una volta de quart de canó a la nau afegida pel nord en època moderna. Sota el cor de fusta modern, a la contrafaçana occidental, perviuen les restes cegades de l'antiga porta d'accés; a sobre hi ha una altra finestra d'esqueixada doble. L'arc triomfal de mig punt que separa la nau de l'absis presenta un doblec de perfil apuntat que reposa

sobre dues columnes (els fustos de marbre de les quals, sobre bases motllurades amb escòcia i tor, van ser possiblement reaprofitats d'un temple clàssic) que van coronades per sengles capitells figurats que seran descrits més a baix (coronats al seu torn per cimacis bisellats). Gran part de l'antic mur septentrional de la nau romànica està obert per un gran arc former rebaixat que comunica amb la nau annexada el 1632 (la data apareix a la seva clau). Aquesta intervenció degué coincidir amb la construcció del cos superior de l'edifici.

Encara que consta que Sant Iscle va ser consagrada durant la primera meitat del segle XII, a causa de l'apuntament de la seva volta de canó cal situar l'edifici actual entre les edificacions del romànic tardà, probablement ja dins del segle XIII.

Els dos capitells de l'arc triomfal, adossats al mur, es conserven en bon estat i constitueixen un exemple de notable qualitat d'escultura romànica. El del costat de l'Epístola presenta quatre figures monstruoses de caràcter zoomorf, els cossos de les quals comparteixen dos caps situats en els angles, de manera que de cada cap surten dos cossos siamesos. Una figura antropomorfa situada a l'extrem de la peça, al costat del mur, completa el conjunt. Calçada i vestida amb una túnica curta, la figura combat amb els animals agressors, i s'aferra amb la mà dreta a la pota superior d'un d'ells. Les bèsties es mostren en una actitud agressiva marcada per la sensació de moviment i l'expressivitat dels seus cossos. En la seva gran boca oberta destaquen les dents que mosseguen les seves pròpies cues enllaçades, que s'aixequen i s'enrotllen sobre la seva esquena, on despunta la crinera. Entre les seves quatre potes, aferrades amb les peülles sobre el collarí del capitell, apareix

Capitell del costat de l'Epístola

un motiu fitomòrfic. Aquesta nítida i voluminosa composició, on home i monstres comparteixen escenari tal com marca la doctrina religiosa (*sermo rusticus*, *sermo doctus*), podria identificar-se amb una psicomàquia.

El capitell del costat de l'Evangeli, per la seva banda, és molt més senzill, ja que la seva simètrica decoració es limita, bàsicament, a la disposició de figures geomètriques i fitomòrfiques, encara que també apareixen una testa antropomorfa i dos animals. En el dau central de la cara frontal del capitell es mostra la fisonomia d'un individu d'ampla faç antropomorfa, sota la qual es despleguen quatre tiges que finalitzen en pseudovolutes; les dues inferiors mostren dos petits caps d'animal que treuen la llengua. L'esquemàtica decoració vegetal es resumeix en la representació de la derivació medieval de les fulles d'acant clàssiques, amb l'extrem superior corbat, que arrenquen de les arestes de l'astràgal del capitell. Una acull una pinya i l'altra està decorada amb un relleu ornamental. A sobre (entre les pseudovolutes i les fulles d'acant) hi ha una petxina i un orbe.

Capitell del costat de l'Evangeli

Les grans dimensions dels dos capitells i la seva relació, clarament irregular, amb els fustos inferiors, permeten gairebé assegurar que les peces procedeixen d'un altre context i van ser reaprofitades durant la construcció de l'església de Sant Iscle d'Empordà. En qualsevol cas, són obres de notable qualitat, les composicions i els recursos iconogràfics de les quals es relacionen bé amb la tradició escultòrica local, que caldria datar en les dècades centrals del segle XII.

Text i fotos: AVPM

Bibliografia

CASTELLS CATALANS, Els, 1967-1979, II, pp. 761-766; CATALUNYA ROMÀNICA, 1984-1998, VIII, pp. 313-316; MARQUÈS I PLANAGUMÀ, J. M., 1996a, pp. 35-67; PUIG I ALEU, I., 2006, pp. 377-378; ROURA I GÜIBAS, G., 1996.

Torre de Sant Iscle d'Empordà

PER LA SEVA UBICACIÓ, en el cim d'una lleugera elevació del terreny, la població de Sant Iscle d'Empordà és clarament distingible des de la distància. L'anomenada torre de Sant Iscle, vestigi de l'antic castell del lloc, s'aixeca en el sector sud-oest del nucli urbà, a l'angle septentrional d'una esplanada amb diverses antigues dependències pageses.

El castell de Sant Iscle està documentat per primera vegada l'abril de l'any 1271, en un conveni signat entre el bisbat gironí i el comte Hug V d'Empúries, que havia de compensar els danys causats en la *forcia et ecclesia intitulata sancto Acisclo*. La *Forsiam Sti. Acicli* torna a ser esmentada quatre anys més tard, quan el cavaller Guillem de Pals rendeix homenatge al bisbe

de Girona per les seves possessions en el territori parroquial de Santa Coloma de Matella, església propera a la fortalesa. Aquesta torre consta com a possessió del comtat d'Empúries el 1313, ja que formava part dels béns oferits pel futur comte Ponç Hug VI Malgaulí a la seva esposa Elisabet, filla natural del rei Frederic de Sicília. Després de passar a les mans de la Corona, en el segle XV va ser propietat de la poderosa família Margarit i més tard, el 1462, consta que la posseïa Bernat V Senesterra, vassall de la mitra gironina.

En l'actualitat, la torre de Sant Iscle es troba en bon estat de conservació i està exempta de construccions adossades. Coronada per un element metàl·lic sobre una cúpula,

Vista de la torre

presenta una planta circular d'un diàmetre interior d'aproximadament 2,80 m i uns 13 m d'altura. Els murs, que mesuren 1 m de gruix en la part baixa, estan formats per carreus de bona mida perfectament escairats. Presenta una obertura d'entrada allindanada situada a uns 2,10 m de l'actual nivell del sòl exterior, orientada al nord, que encara conserva els orificis que degueren suportar una porta de fusta i els encaixos per a la barra que la segellava. Aquesta porta es troba envoltada per una sèrie de pedres sobresortints que podrien suportar els panys de muralla que partien de la torre i està flanquejada per tres espitlleres. L'interior de la torre està completament buit, però a una altura d'uns 10 m encara es poden veure les restes d'una antiga estructura embigada que dividia l'espai en dues altures. A la vista dels vestigis existents, la muralla podria haver tingut uns 80 cm de gruix. L'estructura sol datar-se en el segle XIII.

A més de la torre, de l'antic castell queden, a la part sud-oest del poble, algunes restes del que podria haver estat la base d'un altre element vertical (una torre atalussada, també construïda amb un aparell regular), així com un únic fragment de muralla –actualment molt consolidat per actuar com a mur de contenció– a la part posterior i inferior de l'absis de l'església. De totes maneres, aquests dos elements semblen correspondre a una època posterior.

Text i foto: AVPM

Bibliografia

CASTELLS CATALANS, ELS, 1969-1977, II, pp. 761-766; CATALUNYA ROMÀNICA, 1984-1998, VIII, pp. 316-317.